

נות ביקשו חסות זרה מחשש התנקשויות ו־רדיפות, ויש לשער שלולא הכיבוש הבריטי ב־1882, וההגנה שהמציאה ליהודים "הנוכח חות" הבריטית, לא היתה הקהילה היהודית מתרחבת ומגיעה להישגים שהשיגה.

יהדות מצרים היתה קשורה קשר הדוק מבחינה תרבותית לאוכלוסייה האירופית שבארץ אף תרמה לא מעט להתפתחותה הרוחנית והתרבותית. גם בשטח האדמיניסטרטיבי, ה־כלכלי והכספי היה ליהודי מצרים חלק נכבד בהתפתחותה של המדינה כמו גם לשאר "הנר־ים" כיוונים, כאיטלקים וכו'. לעומת זאת אפייני הדבר כי בתנועה הלאומית המצרית היה חלקה של יהדות מצרים זעום ביותר.

התמונה השלמה של תרומתם של יהודי מצרים להתפתחותה תתגלה רק כאשר תסוכם פרשת תולדותיה של קהילה זו עד אמצע המאה העשרים ועד בכלל. הספר שלפנינו הוא בסיס רבי־ערך להרחבת נושא זה למאה העשרים. ויש לקוות כי ישלים המחבר את מחקרו על המאה העשרים כל עוד קיים חומר על תקופה זו.

פרק מעניין מספר על ראשית הציונות במצרים. התנועה הציונית היתה קיימת שם מאז הופעתו של הרצל, אך פעולותיה היו מוגבלות. רק עם הגירת ה"ארצישראלים" למצרים לפני מלחמת־העולם הראשונה וגירושם אליה בעת המלחמה גופה התעוררה הציונות במצרים לחיים, אך במסגרת המחקר שלפנינו אין דבר זה בא, כמו־בן, לידי ביטוי. בסיכום יש לשבח את המחבר ואת ההוצאה על המחקר המצויין והמאמץ להוציאו בצורה כה יפה.

ב. י.

פרקים בתולדות הרעיון המדיני

יש ספרים העומדים בפני בקורת פשוט משום שכמעט אינן יכול לכתוב עליהם דבר. הוצאת ספר מדעי דין שתהיה לה איוו סיבה מתקבלת־עלי־הדעת. והרי גם מדע־המדינה מדע הוא הן ביחס־הגומלים שבין רשויות מדינה ומשפט לבין אורחים וקבוצות־אורחים.

יהודי מצרים במאה הי"ט

תולדות יהודי מצרים מימי בית שני והלאה זכו למחקרים רבים, אולם תולדותיהם במאה הי"ט, שבה עלתה מצרים לדרגת מדינה מר־כנית במזרח התיכון, זכו רק עתה למחקר מסכם ראשון, פרי עטו של ד"ר י. מ. לגדאו, מרצה בכיר באוניברסיטה העברית וחוקר המזרח התיכון. יש להביא בחשבון שעם ה־תמורות שחלו בחיי היהודים במצרים מאז הקמתה של מדינת־ישראל, הגירתם של יהודי מצרים לארצות אחרות וחסולם של חיי ה־קהילה, החינוך והחיים הציבוריים, הרי מחקר זה הוא בבחינת אוד מוצל. לא קל לבנות מחקר כה שלם וגדוש ידיעות על הנושא בשעה שמקור הספר נותק למעשה ורוב החומר הרילבנטי הושמד או חבוי א־ישם עד היום. ספרו של ד"ר לגדאו הוא שיחזור של בנין שרוב אבניו התפורו לכל עבר.

בספר ששה פרקים: מספריהם, משלח־ידם, והיחסים עם השכנים; קהילות מצרים; האר־גון הקהילתי והמוסדות העיקריים; החינוך; חיי הרוח והספרות וראשית הציונות במצרים. בנוסף לכך מקורות המלווים את כל הפרקים, ביבליוגרפיה נבחרת, פקסימיליות ותמונות. הקווים האפייניים של יהדות מצרים המתגלים בספר דומים בקהילות יהודיות רבות: ריכוז היהודים בערים הגדולות, עיסוקם במקצועות מסוימים כגון מסחר זעיר, חלפנות, צורפות, מקצועות פששים, ובסוף המאה גם תעשייה ובנקאות. ההבדל העיקרי בין יהודי מצרים ויהודי ארצות אחרות, הנובע מהתנאים ה־מיוחדים בארץ זו, מתבטא במאמציהם של יהודי מצרים לקבל חסות של מעצמות איר־פיות בצורת נתינות או בדרך אחרת. דבר זה טבעי היה באוכלוסייה האירופית כמצרים (כגון יוונים, איטלקים, בריטים ואחרים), אבל הזדקקותם של יהודים שחיו במצרים מדור־דורות לחסות זו היתה משהו החורג מן ה־רגיל בקהילות יהודיות. המחבר מביא כמה תעודות מעניינות על יהודים שבתקופת שור־

* . מ. לגדאו: היהודים במצרים במאה הי"ט; מכון בן צבי, ירושלים, 1967; 302 עמ'.